

VILLÁMHEGY.

NÉPMONDA. NAGY IGNÁCZTÓL.

(Vége.)

Vizsegrád falai közt 's a' közel környéken sokáig bő beszéd tárgyul szolgált Dénes és Jozuah eltunte. Némellyek azt hívék, hogy a' zsidót is lyánya sorsára juttatá az öreg várnagy, 's megszőkött, félvén a' birák ítéletétől; mások ellenben valóbbszinűnek, hogy ismét keletre utazott, hol élte nagyobb részét titkos tudományok után hajhászva tölté, melly ábrándnak egész vagyonát föláldozá, annyira, hogy koldulásra kelle jutnia, ha fia Kálmán véletlenül egyik királyi herceg életét meg nem menti, 's ez általi atya számára a' vizsegrádi várnagságot a' királytól jutalmúul nem nyeri; a' könnyen hívők 's babonás vén anyókák pedig erősen állíták, hogy a' föllegek közt sárkányon láták őt lovagolni. — Azonban, minden mulandó levén, a' sok mendemonda is elmult lassankint Dénes uról 's a' zsidó orvosul; annyira, hogy nyolcz év mulva már nevüket sem igen lehete hallani Vizsegrád körül. Egészen felejtve mindazáltal még sem voltak.

Ó-Buda azon táján, hol most a' lőpor-malom áll, egy nyomoru viskócska támaszkodék a' közel hegyoldalhoz, 's az éjszakai szelek rohanási ellen némi ótalmat nyujta, mire annyival inkább szükség volt, mivel galybul fonott gyöngö fődele nem igen volt képes a' gyakran szakadó záport föl tartani. A' viskó belseje tökéletesen megfelelt külsejének. Bűtört nem lehete benne látni, mert a' sárfalhoz támasztott kétlábu szüette asztaldarab 's repedezett lőczaromladék annak nem nevezhető. A' szögletben bűzhődni indult szalmán rongyba fődött három gyermek aludt, mellyek legidősbike négy évű lehete; mellettük egy halvány beesett arczu némbér ült, siró csecsemőjét kétségbeesett pillantattal kiaszott kebléhez szorítva, melly már nem nyujthata tápnedvet a' kis rekedt kiáltozó-nak. A' némbér szép lehete egykor, mert a' nyomor ronesoló hatása sem fosztá meg gyönyörű nagy fekete szeméit angyali báju kifejezésüktől, 's búskomor mosolyát, mellyel egy bágyadatan az asztalhoz támaszkodó férfira néze, még most is igazőznek kelle vallani. A' férfi napharbitotta arczára könyűk gördülének merengő fénytelen szemeből, 's valahányszor bekötött jobb karjához ért, türelmetlenségét 's fájdalmát kínos sohajjal nyilvánítá; öltözete legalsóbb osztályu napszámors mutata, de arczkifejezése 's gyöngébb testalkatja, kétségtelemné tevék, hogy nem illy nyomoru sorsra születék. A' csecse-

mó, kifáradva 's elgémberülve a' hosszas síránkózástól, lázas álomra szenderült, 's a' kesergő anya, könnyűtlen égő szeméit szenvedő férjére emelvén, szelíden szóla: „Szűntesd bánatodat, kedves Kálmánom, inségünk gyorsan siet végehez, még néhány óra, 's mindnyájan kiszenvedtünk, 's együtt lépünk a' mindenható boldog országába.“

Kálmán. Szelid angyal, fájdalom 's düh, jéggel boríták zajló keblemet, már rohanni akarek azon büszke főur fényes várába, ki jobbjomat összezuzá súlyos buzgányával, mert elég gyorsan kitérni előle nem tudék, 's ébal karommal életén szándékozáim megtorlani szenvedésteket; de szemednek egy tekintete elolvastá az érzés-fagylaló jégvártyát. — O Eszter, bár inkább a' Duna hullámi közt leltük volna halálunkat, ugy most nem kellene gyermekink szörnyű kínait szemlélünk.

Eszter. Ne zúgolodjál az ég végzési ellen, kedvesem; az, ki a' folyam habjaiból általad megmenteni engedé életemet 's veszélyes sebeimet begyógyulni, bizonyosan nem ok nélkül cselekvé azt. Az isteni gondviselés mindenkor üdvünket eszközli, 's hogy mi bölcsességét nem értjük, ki annak oka? Nyugodjunk meg a' mindenható szent akaratjában, — vagy én tanítsalak keresztyéni türelemre, én, ki csak nem rég tanítottam általad?

Kálmán. Ez, épen ez sebzi leginkább szívemet; bár hagytalak volna régi hiteden, ugy most gyermekinkkel atyád keblén biztos ótalm várakozókné reád. De én azt hívéim, hogy csak saját vallásom öleiben lehetsz boldog, 's e' pusztá ábrándért föláldoztalak!

Eszter. Ne teremts magadnak új kínokat, Kálmán; atyámat elhagyám, 's tőle áldást nem reménylheték, hitén maradvá sem. Bű 's bánat bizonyára rég megölték őt, 's talán e' pillanatban engesztelődve tekint reánk a' boldogok örök honábul, mert szenvedésünk még atyádat is —

Kálmán. Ne említsd őt, e' pillanatban ne; felejtsük a' kegyetlent, kit, mint atyámat, nem kívánom a' mindenható bíró előtt vádolni. — De hol késik Bélánk, tán utfélen elnyomá az éhhalál! (Az ajtó megnyílik, 's egy hat évű halvány gyermek belép) Üresen jövel Béla?

Béla. Üresen bizony, édes atyus; a' kik nem ismérték, azt mondák: eridj dolgozni, ismerősink pedig bezárák előttem ajtóikat, 's nevetve rikoltának utánam: lódulj zsidó kores.

Eszter. Szegény gyermekem!

Béla. De halld csak anyuskám, minő furcsa öreg emberre akadtam, a' három nagy diófa alatt. Én alamizsnát kértem tőle, 's 's mondám neki, hogy te meg atyus betegek vagytok, 's ő erre azt felelte: ha apád megöletti magát általam, tiz aranyat adok anyádnak; én aztán kértem, hogy öljön meg engemet, de ő azt mormogá, hogy férfit 's nem gyöngye gyermeket kell ölnie.

Kálmán. (Hirtelen fölugrik.) Isten áldása legyen rajtatok édesim!

Eszter. Az Istenért, Kálmán, mit akarsz cselekedni?

Kálmán. Rajtatok segíteni. (Kirohan) Eszter fölugrék ugyan, de azonnal ismét ájul-tan visszaro gyott, 's Béla jajongva csókolá anyja hidegülő ajkait.

Azon helyen, hol most Ó-Buda mellett a' híres török dervis sírmecsetje áll, több század előtt három óriási diófa emelkedék magosra, 's már messziről vigasztalá az iz-zadva közelgő vándort, hús árnyékot ígérő buja lombzatával. E' diófák egyike alatt, állat botjára támasztva, egy ősz furtú 's szakállu agg férfi ült, arcát nyomor 's vihar-rali dacolás minden kifejezésitül megfoszták, 's koporsóbul föltámasztott holtak vé-lé vala őt minden ember, ha mélyen fekvő apró szemei olykor nyugtalanul nem villog-nak elé a' csaknem meredt széles pillák alól; ajki körül néha keserű, sőt szinte ördögi gúnymosoly mutatkozik, 's ki e' mosolyt 's szemei villongását egyszer megpillantá, az bizonyosan őrizkedék szemeit ismét reá vetni. Durva 's igen elviselt szór kámszáját vas-tag kötél szorítá derekához, 's rongyos kuc-májja több évi viharral látszott már szembe szállottnak. Az öreg, a' bujdosó Dénes, so-káig érthetlenül motyoga magában, végre boszusan e' szókra fakadt: „Átkozott csalfa Jozuah, nyolcz éve lesz már, hogy szerte bolygok laktalan, 's embert mindedig nem lelheték, ki önkényt kezem által halni ki-vánna. De mikép is tudék hitelt adni a' sí-ma nyelvű zsidónak, 's esküvel lekötni ma-gamat! Eskü? 's mi több? — Ki olly tette-re kész, mint én, az esküszegéstől ne irtózzék; 's azonfelyül nem mondá tegnap egy vén re-mete, hogy zsidónak tett esküt megszegni üdvös dolog 's keresztényhez illő? Bár rég illy világosan láthattam volna! — Visszate-rek, honnan indulék, 's a' félbenszakadt bű-müvet újra kezdem 's bevégezem; 's ha mun-kámmal ismét felsülök, talán csak lesz még agg csontjaim számára helyecske az ősz Du-na tág medrében.“ — E' szók után ujult erő-vel fölkele Dénes, 's már távozni akara,

midőn a' gyors léptekkel közelgett Kálmán e' kérdéssel tartóztatá: „Jó öreg, rég vagy e' helyen; szólottál egy hat évű fiucskával?“

Dénes. 'S ha szólottam?

Kálmán. Istenem minő hang ez?

Dénes. Pokol játéka űzi kalandos tré-fáit, vagy itélet napja van, 's a' holtak föl-támodnak?

Kálmán. Atyám! Te vagy? Nem csal-nak szemeim?

Dénes. Ha csakugyan élsz, 's fiam vagy, mit kétleni nem igen van okom, nincs miért őrvendened, — szegény vagyok, 's koldus, nem adhatok semmit, szeretni pedig nem tudlak.

Kálmán. Hála az égnek, hogy meg-leltelek atyám, jer szerette Eszteremhez.....

Dénes. Hogyan? Tehát azon nyomorult is él, 's nem csak a' Duna, hanem hű töröm is ellenem esküdött?

Kálmán. A' habok közül én mentém meg őt, sebeit egy kuruzsló asszony gyógyítá meg, 's hitünk szertartása szerint nőmmé lett a' kedves teremtmény. O! atyám, minő boldogok valánk! — Dolgoztunk, 's édes volt keresményünk minden ízéke; de alig hogy megtudák nőm előbbi vallását, 's dolgoztat-ni senki sem akart velünk. Gúny 's megve-tés tárgya lettem nőm 's gyermekimmel együtt!

Dénes. Ez enyhítő ír sebhedt szívemre. Átkom kedvező gyümölcsöket termett!

Kálmán. Jer, köszívű, tekintsd meg hal-dokló nőmet 's már talán kiszenvedett gyer-mekimet 's bányjad kegyetlenségedet, ha se-gíteni nem tudsz is; én pedig, lakomba ve-zetvén tégedet, sietni fogok egy férfi után, ki pénzért magát önkényt gyilokra áldozó férfit keres, mint fiam mondá; azon ember még messze nem távozhatott, 's könnyen el-érhetem. Jer, atyám.

Dénes. Mit mondál? te kész vagy ön-kényt meghalni?

Kálmán. Igen, hogy nőm 's gyermekim élhessenek, kiket csonkult jobbommal táp-lálni nem tudok.

Dénes. 'S mit kívánsz éltedért?

Kálmán. Ama' férfi tiz aranyat ajánl, én azzal megelegszem.

Dénes. 'S való ez?

Kálmán. Tréfálni már rég nem tudok.

Dénes. (Atóelve Kálmánt.) Ezer hála, kedves édes fiam!

Kálmán. Hogy értszelek, atyám?

Dénes. Te új életre derited agg atyá-dat, kedves jó fiu, jer....

Kálmán. Hah! mint fog őrvendni nőm, kibékülve látván tégedet.

Dénes. Nem úgy fiam; minek mennék oda, ne veszítsük a' drága időt; itt a' tiz arany, koplalva 's koldulva szerzem, vedd, küldjed nődek, 's kövess oda, hol munkámat háborítás nélkül végezhetem.

Kálmán. (Szörnyedve.) Atyám?

Dénes. No 's? Véled talám, hogy utolsó kincsentiül pityergésért válok meg? Eltedért tiz arany, semmiért semmi. Válassz!

Kálmán. 'S jól hallanak füleim?

Dénes. Még egyszer elmondhatom, ha kívánod...

Kálmán. Ne tedd, embertelen atya; vagy nem félsz, hogy csak e' gondolatért is megnyilik előttd a' föld?

Dénes. A' mint tetszik, — élj 's vesszenek el porontyaid; én távozom.

Kálmán. Megállj. Itt kezem; — illy embert törvén meg hátán a' föld, többé rajta élni nem kívánok. Árva családom éljen, 's ne tudja soha, ki keze veré mellembe a' gyilkoló vasat. Menjünk!

Dénes. Itt a' pénz.

Kálmán. Véres kézből jó ugyan; de hiszem, hogy áldva leend.

Dénes örömtül villogó szemekkel siette előre; azonban gyakran hátra tekintete, félvén, hogy fia ellenkezót gondolván ígérétevel, a' pénzzel elszökik. „Hah, motyogá magában, göresösen tapintva törére, — bocssás meg kételkedésimnek, becslésien vén zsidó, hiszem szavaidat, mert találtam embert, ki elég botor meghalni kedvemért; fiam ugyan, az igaz; — de hiszen atalan nem fog ártani büvömnnek. Ha! mennyi kincsnek jutandok birtokába...“ Itt az öreg szavai érthetlenné lettek, 's Kálmán, ki őt eddig tompa merevültségben követé, egy csinos remetelak előtt megállapodék, hogy egy ott lakó istenfélő aggnembernek a' pénzt átadja 's őt családja ápolására fölszólítsa. Első kopogásra megnyílt az ajtó 's kilépett a' tiszteletes tekintetű nember remete. „Vedd e' pénzt, kegyes asszony, — szóla tisztelettel Kálmán, — siess haldokló családomhoz, segíts, ha még lehet, 's mondd nőnek, hogy igen igen messze utra indulok; látván a' tiz aranyat, tudni fogja, hová, — 's mondd meg neki hogy...“ Többet akara még szólni Kálmán, de Dénes sietésre unszoló türhetlenkedő nógatásinak engedve, távoznia kelle, 's a' jámbor nember csudálkozva, de gyors léptekkel sieté Kálmán nyomorú viskója felé.

A' nap vérvörösen tünt el a' sűrű tömegekben tornyosuló fekete föllegek közt; az emelkedő tompa moraju szél, kesergő anya sirdalához hasonlita; 's a' perczenkint sötétbőlő éjt mindig sürűbben világíták a' széles kigyózatban szerte robbanó villámok. Éjfel közelitek 's a' fürgeteg kitörését minden pillanatban lehele várni; már nehéz

esőseppék kezdének hullongni, dörgést dörgés követe, 's két magányos vándor, verejték törülve homlokárul, megállapodék azon szülegyilkos sirdombja mellett, mellynél épen nyolcz évvel ezelőtt, istentelen tettét kezdé a' vízsegrádi várnagy. „Czélnál vagyunk, Kálmán, — sutto-gá Dénes; mert ők voltak a' magányos éji vándorok, — készülj, de röviden; az éjfel nyakunkra tör, 's késnünk nem lehet.“ — Kálmán válasz nélkül térdre borúla, 's éghez emelt szemekkel mellére kulcsolá kezeit. A'ki zárva maradtak; de szive mélyéből emelkedett könyörgési, családja üdve 's boldogságaért, a' haragvó elemek zajgási közt is megtalalák az utat a' mindenható trónjához. Ezalatt Dénes felölté büvöntösét, 's minden készületet megtevé, zord hangon szólítá fiát: „Kelj föl, tovább már nem késheetem.“

Kálmán. Itt vagyok. De még egyet atyám. Te kincset vélsz halálom által nyerni; igérd meg, hogy családomat, ha ismét szükség környezne, segítni fogod.

Dénes. Jutalmadat megkapád; hasztalan alkudozással ne tékozzold a' drága időt; — vagy drága nőttül ragadt rád a' zsidóskodás?

Kálmán. Embertelen szörny, ments meg látásodtúl. Isten, vedd szent őltalmadba édesimet, 's bocssás meg gyilkosomnak!

E' szok után térdre bocsatkozik Kálmán a' vérengző öreg előtt, ki vad gerjedelmektül remegve, szilaj örömtül villogó tekintettel keresé melle azon helyét, hol a' szív dobog 's érzemények ébredzenek. Arczkifejezése Dénesnek e' pillanatban ördögi volt; szemei ökölnyire kitolultak mély üregeikből, a'ki körül tajték mutatkozik, egész termete nagyobbultak, idegei feszültebeknek látszának; jobbában magosra emelten villogott a' tör, 's — az egész ég villámfoladékka változék, mit iszonyu, az egész környéket megrendítő, csattanás követe, 's Dénes, Isten kezétől halálra sujtottan, a' szülegyilkos megnyílt sírjába zuhant.

A' nap már magosan járta pályáját, midőn Kálmán mély 's hosszas ájultából fölébredé, 's borzadva emlékezek atyja szörnyü haláláról. Körül tekintvén, a' villám repesztette szirtnyiladékban, melly a' most már kettős sír mellett mutatkozik, fényleni láta valamit, 's közelébb lépven, réz edénynek ismeré azt. Azonnal kíváncsian fölbontá a' nehéz edényt, 's mint bámula, midőn azt kincscsel telve lelé. Hálát rebegve tisztelé a' végzés csudalatos utjait, 's családjához sieté, mellyet élve, de mély bánatba merülve talált, mert Eszter, látván a' nember remete által küldött aranyat, azonnal gyánitá az egész történetet, mit Kálmán meg is vallott neki; de, hogy saját atyja szomjazá vérét, azt örökre keblébe rejté. — A' környéken azonban sokat suttoztak az emberek

